

radikale Venstre og Socialdemokratiet. Der er sagt gode Ord fra mit Partis ærede Formand og mit Partis ærede Finanslovsordfører (L. Rasmussen), jeg skal ikke komme nærmere ind derpaa. Kun kan jeg maaske i denne Sammenhæng sige, at jeg tror ikke, det er klog Taktik at ville ligesom drive sin egen Politik paa at dele de andre for meget eller regne for meget dermed eller spekulere deri. Jeg har heller ikke forsøgt at dele det konservative Folkeparti, snarere søgt at slaa dets Medlemmer sammen til den agrariske Klump, jeg mener, de i alt for høj Grad er; det bliver en anden Sag, det er at karakterisere det, de i Virkeligheden er. Men det ærede Medlem Hr. Rode søger at dele Socialdemokraterne eller dem, der har talt her, i betydelige eller mindre betydelige. Det vilde ikke være rigtigt, hvis jeg til Gengæld begyndte at dele det ærede Medlems Parti i de mere betydelige eller mindre betydelige, i den mest betydelige og alle de andre; men ganske vist kan jeg maaske i denne Sammenhæng, da det ærede Medlem Hr. Rode har talt om den forskellige Betydning af et Partis forskellige Medlemmer, sige overfor det radikale Parti, at jeg tror, det i og for sig vilde være ønskeligt og gavnligt, om man ikke stadig hørte den ene og samme Røst fra dette Parti, men hørte mange Røster; det tror jeg, vilde have sin Betydning ogsaa for Partiet selv. Det kan være, at Forholdene er vanskelige, at der skal en saadan fint udpenslet, i Forvejen nøje gennemtænkt lang Tale, med de mange Led uorganisk hægtet sammen, til, men alligevel tror jeg ikke, det er sundt og klogt i det lange Løb. Vi Socialdemokrater er fuldkommen enige, vi er hverken mere betydelige eller mindre betydelige, vi er alle jævne Medlemmer af vort Parti og arbejder hver paa sin Maade for den samme fælles Sag.

Det ærede Medlem Hr. Rode talte om Liberalismen, og hvis man ved Liberalisme forstaar en stor historisk Verdensstrømning, der opstod i England med den industrielle Revolution, som fik sin politiske Fart, sit politiske Forløb med den store franske Revolution, som fik sine store Nationaløkonomer i Adam Smith, Ricardo og Malthus, sine særlige Filosofer i Stuart Mill og Herbert Spencer, hvis man derved forstaar hele denne historiske Periode, vilde jeg være en meget daarlig Socialdemokrat og en meget daarlig Marxist, hvad jeg for Resten ikke er, men en meget daarlig Elev og Discipel af Karl Marx — han priste sin Gud, at han ikke var Marxist, ligesom Grundtvig priste sin Gud, at han ikke var

Grundtvigianer, ligesom Kristendommens Stifter sikkert vilde være glad over, at han ikke var romersk-katolsk eller græsk-katolsk, Kalvinist eller Lutheraner, Grundtvigianer eller indremissionsk, Karl Marx var for stor til at tage Navn efter sig selv —, men som sagt, jeg vilde være en meget daarlig Discipel af Karl Marx og Friederich Engels og en daarlig evolutionistisk Socialdemokrat, hvis jeg ikke saa den historiske og økonomiske Betydning af hele denne Periode og erkendte, hvad den betød for Friheden.

Liberalisme er Frihedsbevægelse, det siger selve Ordet, for det kommer af „Frihed“, ligesom Socialisme betyder Samfundspolitik, Ordet kommer af „Samfund“. Liberalismen som en Frihedsstrømning gennem Aarhundreder, særlig gennem det sidst forløbne, der lægger Vægt paa den personlige Frihed, paa Aandens Frihed, paa Trosfrihed, og som ogsaa lagde Vægt paa økonomisk Frihed, har jo haft sin afgjorte historiske Betydning, har været, som Marx og Engels og alle Socialdemokrater i vore Dage har udviklet, Gennemgangsledet til en socialistisk Udvikling.

Men saa er der en snæver Liberalisme, det, man kalder Manchester-Liberalismen, Lad-staa-til-Teorien, Ikke-Interventions-teorien, som den kaldes i videnskabelige Værker, men det er jo et tungt Ord — dette, at Staten, som Lassalle udtrykte det, skulde være Natvægter, Politibetjent, og saa skulde for øvrigt de frie Kræfters Spil have sin Gang uden Hensyn til, hvad Ulykker de forvoldte. Enhver ved, hvad Ulykker Liberalismen i den Forstand har forvoldt i England, hvorledes den har forhøjet Arbejdstiden, sat Arbejdslønnen ned til Sultepunktet, saa Malthus fik en vis Ret i hele sin Opfattelse, at der skulde Krig, Hungersnød o. s. v. til for igen at bringe Menneskeantallet ned, at Arbejderne var bundet af den jernhaarde Lønningslovs Nødvendighed — det var ikke ham, der opfandt Ordet, det var Lassalle senere —, hvorledes Kvinderne blev kastet ind i et Fabriksliv, der var meget værre end det nuværende, hvor dog Arbejderbevægelsen og Socialismen har virket i adskillige Aar, hvorledes, saaledes som de officielle Fabriksberetninger, som senere Friederich Engels har samlet i sin store Bog om Arbejderforholdene i England, viser, Børnene i 3—4—5 Aars Alderen blev drevet ned i Kulgruberne og der halvnøgne spændt for Kulkærerne. Rædselsfuld Elendighed har den ubundne, utøjlede Frikonkurrence ført med sig. Rædselsfulde er de Ulykker og Afsavn og Elendighed, som under Liberalismen i den For-